بۈتۈن دۇنيا يوقسۇللارى، برلەشىڭز!

لېنىن نىڭ ھەيات يوللارى.

ۋلادىمىر ئىلىئچ ئۇليانوف (لېنىن) 1870 نچى يىل 10 نچى ئەپرىلدە سىمبىرسكى (ھازرگى ئۇليانوۋسكى) دېگەن شەھەردە تۇغلدى.

لېنىن بالالق ۋاقتىنى قازان ۋىلايەتىنىڭ كاكوشكىن دېگەن قشلاقىدا ئۆتكەزدى. لېنىن نىڭ ياش ۋاقتى روسىيەدەگى ئىشچىلەر ھەرەكەتىنىڭ بىرىنچى قەدەمى بىلەن بىر ۋاقتقا توغرى كەلدى.

«خەلق ئازادلىغى گۇرۇھى»دە بولغان زىيالىلارنىڭ كۆپ خەلق ئامىمەسىنى، چار ھۆكۈمەتىگە قارشى ئۇر- يىقت ۋە قەتل يوللارى بىلەن كۈرەشكە جەلب قىلىش قەسدلەرى مۇۋەففەقىيەتسىزلىك بىلەن تامام بولدى. لېنىن نىڭ ئەكەسى مەنەشۇ قەسدنىڭ قۇربانلارىدان بىرى بولدى ھەم پادشاھ III نچى ئەلىكسەندىرنى ئۆلدىرىشدە قاتناشقانى ئۈچۈن ئۆلۈم جەزاسىغا ھۆكم ئېتىلىپ، 1887 نچى يىلدە ئاسىلدى.

1887
لېنىن، ئەكەسىنىڭ ئۆلۈم خەبەرىنى بىلدىرىلمىشگە جاۋابەن: «يوق بىزلەر بۇ يول بىلەن كېتمەيمىز، بىز يول بىلەن كېتىش كېرەك ئېمەس» دېيدى. لېنىن گىمنەزىيەنى تامام قلغانىدان كېين، قازاندا بولغان دارلفۇنۇننىڭ ھۇقۇق شوبەسىگە كىردى ھەم روسىيەدە بىرنچى مەركىسىستلەردەن سانالغان خەلقچىلارغا قارشى كۈرەشكۈچى ن. ي. فېدوسېيېف نىڭ توگەرەگى بىلەن ئەلاقە باغلادى. 4 نچى دېكەبردە بولغان ئىستودېنتلەر مەجلىسىدە يول كورسەتكۈچى بولاراق قاتناشقانى ئۈچۈن، قاماقتا ئالىنىب، كوكوشكىنا قشلاغىغا ھەيدەلدى. ئىنقلاب يولىدا ئىشلەگەنى ئۈچۈن لېنىن نىڭ ئېگەچىسى ئەننەنى ھەم شۇ يېرگە ھەيدەدىلەر.

1888
سېنتەبىر ئايىدا، چېت ئېللەرگە كېتىشكە ئىجازەت ئالالماغانىدان قازاندا ئىستىقامەت ئېتە باشلادى، قازان دارلفۇنۇنىدە ئىمتىھان بېرىشكە ئىجازەت ئېبرىلگەنىدەن كېين، تېزلىك بىلەن دارلفۇنۇننى بىتىرىش مەقسەدى بىلەن، دىققەت قىلب ھۇقۇق فەننىگە مەشغۇل بولا باشلادى. ئۇنىڭ بىلەن بىرگە فېدوسېيېف توگەرەگىنىڭ بىرنچى ئىش كورسەتكەن ئەعزالارىدان ساناليب، مەركسنىڭ نەزەرىيەلەرىنى ئورگەنە باشلادى.

1889
لېنىن، سەمەرۋىلا- قشلاغىغا كېلدى ھەم ئۇيېردەن سەمەر شەھەرىگە كېلب ساتسىيال- دېموكرەتلار گۇرۇھى تەشكىل قلدى (تەشكىل قلغۇچىلار: لېنىن، ئىسكلەرىنكو، لالەيەنس). بۇ گۇرۇھ ياشلار ئورتاسىدا ئىشلەشكە كىرشدى. ئۇنىڭ بىلەن برگە دەۋلەت ئىمتىھانىغا تەييارلانىشدا داۋام قلدى.

روسىيەدە سەرمايەدارچىلقنىڭ ئوسۇشى ھەم يوقسۇللارنىڭ ئىقتىسادى كۈرەشلەرىنىڭ ئوسۇشى خەلقچىلارنىڭ خىيالى فكرلەرىگە قەتئى زەربە بېردى. مەركسىزم كوندەن- كون ئۇز تامانىغا تەرەفدارلار جەلب قلدى. سەناعەت مەركەزى بولغان شەھەرلەردە مەركسىزم تەسىرى كۈچەيدى. لېنىن، ئۇيېردە ئىشلەشنى داۋام قلا باشلادى.

1890
لېنىن، لېنىنگرەدغە (سابق پېتربورغ) شەھەرىگە بارشقا ئىجازەت ئالب، ئۇيېرگە بارغانىدان كېين دەۋلەت ئىمتىھانى بېرب دارلفۇنۇننىڭ ھۇقۇق شوبەسىنى بېتىردى. لېنىن، سەمەرگە قايتب تەرغىبات ئىشلەرىنى دەۋام قلدىرىشى بىلەن برگە ۋولغا نەھرى يانىداغى شەھرلەردە فەعاليەت بىلەن ئىنقلابى ئىشلەرنى ھەم يۈرگىزب كېلدى.

1892
ئىشچىلەرنىڭ ئامىمەۋى ھەرەكەتلەرى ھەم قشلاقدا سەرمايە رەۋاج تابقانىدان كېين دېھقانلارنىڭ كەمبەغەللەشلەرى ئىنقلابى مەركسىزم ئەساسى قاعىدالارنىڭ توغرىلىغىنى ئىسبات ئېتەدى. لېنىن روس قشلاقلارنىڭ ھالى توغرىسىدا ئىستاتىستىكە دەلىللەرىنى تېكشىرگەندەن سوڭ، نەتىجەدە خەلقچىلىكنىڭ ئۇزاق ياشاماسلىغىنى ئىسبات ئېتەدى.

1893
لېنىن، ئۆزىنىڭ بىرنچى ئىشلەرىدەن «دېھقانلار ھەياتىدا يەڭگى خوجالق ھەرەكەتى» دېگەن كىتابىنى چىقاردى. بۇ كىتابىدا، دېھقانلار ئىقتىسادىنى ئاچۇق تەھلىل قىلىش بىلەن برگە، قشلاقدا سەرمايەدارچىلقنىڭ ئوسۇشىنى ئىسبات ئېتەدى. يلنىڭ ئاخىرىدا لېنىنگرەدگە كېلدى. ئۇيېردە دەۋام ئېتب ئىشچىلەر توگەرەكلەرى بىلەن ئەلاقە باغلاب، روسىيەدە ساتسىيال- دېموكرەتلەر ھەرەكەتىنىڭ ئابرويلق رەھبەرلەرىدەن بىرى بولدى.

1894
لېنىن، تەنقىد يولى بىلەن: «خەلقنىڭ دوستلەرى» كىم ھەم ئۇلەر ساتسىيال- دېموكرەتلەرگە قارشى قانداى كۈرەشەدىلەر» دېگەن ئەسەر يازدى. بۇندە خەلقچىلارنىڭ مۇھافەزەكارلقلەرى ئاچب كورسەتىلەدى. شۇنىڭ بىلەن بىرگە لېنىن، «مەركەز ئىشچىلەر ھەرەكەتىگە رەھبەرلك گۇرۇھى»گە كىرب، شېلگۇنوف، بابۇشكىن ۋە باشقا ئىشچىلەر بىلەن برلكدە لېنىنگرەددە ئىشچىلەر توگەرەكلەرى تەشكىل قلدى، ئىشچىلەر ئورتاسىدا تەرغىبات يۈرگىزدى. كۇزدە، ئىستروۋەگە قارشى: «خەلقچىلىكنىڭ ئىقتىسادى مەزمۇنى ھەم ئىستروۋە كىتابىدا ئۇنى تەنقىد» كىتابىنى يازدى. بۇندە، ئىستروۋەنى بولغۇسى مۇنافق قىلب كورسەتەدى.

1895
لېنىن، قسقا مۇددەتكە خارىجى مەملەكەتلەرگە كېتب ئۇيېردە «مېھنەتنى ئازاد قىلىش گۇرۇھى» بىلەن ئەلاقە باغلادى. روسىيەگە قايتىشىدا چېت ئېل تەشكىلاتلارىنىڭ قيمەتلى ئەدەبىياتلارىنى ئالب كەلدى. ئىشچىلەر توگەرەكلەرىنى دەۋام ئېتدردى، ۋەرەقەلەر يازدى، ۋەرەقەلەرنىڭ بىر قسمى لېنىنگرەددەگى بەعزى زاۋۇدلاردا بولغان ئىش تاشلاشلار توغرىسىدا ئېدى. بىر نچە شەھەرنى ئەيلەنىب كېلگەنىدەن كېين «ئىشچىلەر ئىشى» گەزىتەسىنى چىقارشنى لازم تابدى. يل ئاخىرىدا رېبولاردان ۋەكىللەر سايلاش يولى بىلەن كۈچلى «ئىشچى سنفىنىڭ ئازادلىغى ئۈچۈن كۈرەش ئىتتىفاقى» ئۇزشكە مۇۋەففەق بولدى. 20 نچى دېكەبردە قاماقتا ئالىندى.

1896
لېنىن، «ئىشچىلەر سنفىنىڭ ئازادلىغى ئۈچۈن كۈرەش ئىتتىفاقى»غا ياردامىنى داۋام ئېتدرب، تۈرمەدەن (سگلىسى ئەننە ئارقالى) مەقالە، خېتابنامە ۋە باشقا نەرسەلەر يازب بېرب تۇردى. تۈرمەدە فرقە پراگرامماسىنىڭ لايىھەسىنى ئىشلەدى ھەم «ئىش تاشلاشلار توغرىسىدا» رىسالە يازدى ۋە كەتتە ئەھەمىيەتكە مالك: «روسىيەدە سەرمايەدارچىلقنىڭ ئوسۇشى» دېگەن كىتابىنى باشلادى. بۇندە ئىستاتىستىكە دەلىللەرىگە تايانب خەلقچىلارنىڭ، روسىيەدە سەرمايەدارچىلقنىڭ ئوسۇشكە ھازر ئېمەسلىگىنى ئىسبات ئېتىشلەرىنى رەد ئېتەدى.

1897
لېنىن، ئۇچ يىلگە سىبىرگە ھەيدەلىشكە ھوكم قىلىنىب، يەنىسەى ۋىلايەتى، مىنۇسىنسكى ئۇيەزى، شۇشىنسكى قشلاغىغا يۇبارلدى. بۇندە، كوب ۋاقتدا ئۇنىڭغە موراجەعەت قلغان سىبىر دېھقانلارنىڭ ھەيات ھەم كۈن كورشلەرى بىلەن تانشدى. «روسىيەدە سەرمايەدارچىلقنىڭ ئوسۇشى» دېگەن كىتابىنى يازشنى داۋام ئېتدردى ھەم كەتتە ئەھەمىيەتكە ئىگە: «روسىيە ساتسىيال- دېموكرەتلەرىنىڭ ۋەزىفەلەرى» دېگەن رىسالەنى يازدى. بۇ رىسالەدە، چار ھوكۈمەتىگە، شۇنگە ئوخشاش بۇرجۇۋازىياغا قارشى كۈرەشش ئۈچۈن مۇستەقل ئىشچىلەر تەشكىلاتى لازىملىگىنى ئىسبات ئېتەدى.

1898
مىنسك دېگەن شەھەردە «ئىشچىلەر سنفىنىڭ ئازادلىغى ئۈچۈن كۈرەش ئىتتىفاقى» ھەم روسىيەنىڭ كەتتە شەھەرلەرىدە بولغان تەشكىلاتلار ۋەكىللەرىنىڭ قورۇلتايى بولدى. لېنىن سۈرگۈندە بولغانى ئۈچۈن قورۇلتايدا ئىشتىراك ئېتمەدى. قورۇلتاي روسىيە ساتسىيال- دېموكرەت ئىشچىلەر فرقەسى ئىسمىنى قەبۇل قلدى، مانىفېست نەشر ئېتدى، بۈتۈن روسىيە مقياسىدا فرقە برلىگى ئىعلان قلدى. ئۈچ كىشىلك مەركەزى قومىتا سايلادى. قورۇلتاي لېنىننىڭ ئەيتكەن فىكرلەرى ئەساسىدا فرقە تۈزشكە كرشدى. يلنىڭ ئاخىرىدا كوسكوۋا، پراكاپوۋىچ ھەم باشقالار «ئىكانامىزم» مەسلەكى بىلەن چقدىلار.

1899
لېنىن، سۈرگۈندەگى 17 ئورتاقنىڭ ئمزاسى بىلەن «ئىكانامىزم»گە قارشى پراتىست بەيان قلدى. «ئىكانامىزم» تەرەفدارلارى ئىشچىلەر سنفىنىڭ ۋەزىفەسىنى تار دائىرەگە ئالب: 1) چار ھوكۈمەتىگە قارشى سىياسى كۈرەش؛ 2) ئىشچىلەر سنفىنىڭ مۇستەقل فرقەسىنى تەشكىل ئېتش ئىشلەرىنى ۋاقتسز ساناب، يالغز ئىقتىسادى كۈرەش بىلەن قەناعەتلەنشكە دەعۋەت ئېتەر ئېدىلەر. لېنىن، «ئىكانامىزم» ئاقىمىنى، بورجۇۋازىيانىڭ ئىشچىلەر سنفى ئاراسىداغى ۋەكىللەرى، دېب ساناب، ئۇنگە قارشى قەتئى كۈرەش ئىعلان قلدى. «روسىيەدە سەرمايەدارچىلقنىڭ ئوسۇشى» دېگەن كىتابى چقدى.

1900
لېنىن، سۈرگۈن مۇددەتىنى بىترگەندەن كېين، پسكوف قشلاغىغا كېلدى، بۇ يېردە ساتسىيال- دېموكرەتلەرنىڭ كېڭەشىدە يول كورسەتكۈچى برلك مەركەزى تەشكىل ئېتش ھەم چېت ئېللەردە ئىنقلابى ئەدەبىيات نەشر ئېتش توغرىسىدا ئۇز لگەن لايىھەنى ياقلادى. لېنىن، قسقا مۇددەت قاماقتا ئۇتكەندەن كېين (ياشىرىن سۈرگۈندە لېنىنگرەدگە كېتە ياتقانىدا) جاندارمانىڭ دائىمى تۇسقۇنلىغى ئاستىدا ئىش ئالب بارش ئمكانىيەتى يوقلىغىغا قانب چېت ئېلگە چىقب كېتەدى. لېنىن، ئۇيېردە، «مېھنەتنى ئازاد قىلىش گۇرۇھى» بىلەن برلكدە ئومومى روسىيە ساتسىيال- دېموكرەتلەرىنىڭ بىرنچى گەزىتەلەرى «ئىسكرە» نى تەھرىر ئېتشكە كرشدى.

1901
لېنىن «ئىسكرە» ھەم «زەريە» جورنالىدا: «بىزنىڭ ھەرەكەتىمىزنىڭ كوندەلك ۋەزىفەلەرى»، «نىمەدەن باشلاش» ھەم شۇنگە ئوخشاش بىر قانچا رەھبەرلك مەقالەلەر يازب چقاردى. بۇ مەقالەلەردە «ئىكانامىزم»نىڭ مەيدە بورجۇۋازىيا تەبىعەتلىگىنى ھەم ئېسېرلەر ھەرەكەتىنىڭ زەرەرلىنى ئاچب كورسەتش بىلەن برگە فرقەنىڭ تەشكىلى تۈزۈلۈش ئۇسۇلىنىڭ ئەساسلارىنى چزب ئوتدى: 1) نەزەرى ھەم خەتتى ھەرەكەت ئەساسىدا مەركەزلەشكەن مەھكەم تەشكىلات تۈزدىرش. 2) يوقسۇللارنىڭ ئاۋانگاردى بولغان ئاقلاردان تەركىبلەنش. 3) ئىشچىلەر ئامىمەسى بىلەن كوپ ئەلاقە باغلاش. لېنىننىڭ تەسىرى ئاستىدا: «روس ساتسىيال- دېموكرەتلارىنىڭ چېت ئېل ئىتتىفاقى» تۈزلدى.

1902
لېنىن، ئىككىنچى فرقە قورۇلتايى چاقىرش ئۈچۈن تەييارلانا باشلادى. «روسىيە ساتسىيال- دېموكرەت ئىشچىلەر فرقەسى»نىڭ پراگرامماسىنى يازدى ھەم «نىمە قىلىش كېرەك» دېگەن رىسالەسىدە مەركەزلەشكەن فرقەنىڭ بولىشى لازىملىگىنى قەتئى سۈرەتدە تەكىدلەب ئوتدى ۋە قويىداغى ماددەلەرنى تەكلىف قلدى: 1) كەسبى ئىنقلابىچىلار- رەھبەرلەر تەشكىلاتىنىڭ ياشىرىن بولىشى؛ 2) قاتتق ئىنتىزام ھەم مەخفىلك؛ 3) مەركەزلەشتىرلگەن خەلقچىلق؛ 4) ئومومى روس گەزىتەسى- تەشكىلاتچى كەللىكتىفدر، ئەعزالارنى كوبەيتىرش ئۈچۈن يوگورش كېرەك ئېمەس «ئونى لاقمادان بىتە ئىشلەك ياخشىدر».

1903
لوندوندا ئىككىنچى فرقە قورۇلتايى بولدى. قورۇلتاي، لېنىن نىڭ ئىشتىراكى بىلەن «ئىسكرە» ئىدارەسى تامانىدان ئىشلەنگەن پراگراممانى بىر ئاغزدان قەبۇل قلدى. لېكىن، بىر نچە مەسئەلەلەردە، خۇسۇسەن تەشكىلى ئىشلەر توغرىسىدا قورۇلتاي ئىككىگە ئايرلدى: قورۇلتاينىڭ بىر قسمى، مارتوف باشلىق، مەيدە بۇرجۇۋازىيا ئوپۇرتۇنلەرى ئۈچۈن تەشكىلات ئىشىگىنى كېڭرەك ئاچىشقا ئۇرىندىلەر. «ئىسكرە» گەزىتەسىگە ھەيئەت تەھرىرىيە سايلاشدا قەتئى سۈرەتدە كوپچىلك ھەم ئازچىلككە تەجرەلدىلەر. ھەيئەت تەھرىرىيەگە لېنىن ھەم پلىخانوف (ئۇ ۋاقتدا بالشېۋىك) ئوتدى. پلىخانوف مېنشىۋىكلار قاتارىغا ئوتكەندەن كېين لېنىن «ئىسكرە» ھەيئەت تەھرىرىيەسىدەن كېتدى.

1904
لېنىن، تەشكىلات مەسئەلەلەرىدە مېنشىۋىكلار بىلەن كۈرەش ئالب باردى: حۇررىيەتپەرۋەرلەرگە ياردام بېرشكە قارشى بولب فرقە ئىنتىزامى ھەم مەركەزلەشش تەرەفدە بولدى. ئۇزىنىڭ: «بىر قەدەم ئالگەرى ئىككى قەدەم كېينگە» دېگەن رىسالەسىدە، مېنشىۋىكلارنىڭ ئاپپارتۇنىست ئېكەنلكلەرىنى قاتتق تەنقىد قلدى. لېنىن مەركەز قومدان چېقب، 24 بالشېۋىك تامانىدان يازلغان دېكلاراتسىيەگە قول قويدى، «ئالگەرى» ئاتلى بالشېۋىكلار گەزىتەسىگە ئەساس قويدى. 3 نچى فرقە قورۇلتايى چاقرشقا ھەرەكەت قىلا باشلادى.

1905
فرقە ئىچىدە بالشېۋىزمنىڭ كوپ دەرەجە ئوسۇشى، لوندوندا بولغان 3 نچى قورۇلتايدا كوپچىلكنى بالشېۋىكلەرگە بېردى. مېنشىۋىكلەر ئۇزلەرىنىڭ جنوەدە تەفرىقەچىلىك كېڭەشىنى چقاردىلەر. لېنىن شۇ ماددەلەرنى لازم تابقان 3 نچى فرقە قورۇلتايىغا رەھبەرلك قلدى: 1) قوراللى عسيانغا تەييارلانش؛ 2) ئىشچى- دېھقانلار ئىنقلابى خەلقچى ھاكىمىيەتىنى تۈزش. لېنىن، مەركەز قومغا ئەعزا، «يوقسۇللار» گەزىتەسىگە مۇھەررىر بولب سايلاندى. 5 يل چېت ئېلدە يۈرب روسىيەگە قايتدى. لېنىن، «شورالارنى عسيانلارنى ئىدارە قلغۇچى ھەم دەۋلەت ئىدارەسىنىڭ باشلانىشى» دېب قارادى، دوماغا بايقوت قىلىشقا دەعۋەت قلدى؛ مەسكەۋدە بولغان دېكەبر عسيانىغا ياردام قلدى.

1906
لېنىن، روسىيەدەگى بالشېۋىكلەر تەشكىلاتلارىغا رەھبەرلك قلدى؛ بىرنچى مەرتەبە لېنىنگرەددە مەتبۇعات ئارقالى («ئېغا»، «تولقون»، «ئالگەرى» گەزىتەلەرىدەگى مەقالەلەر) مېنشىۋىزم ھەم بۇرجۇۋازىيا ئاقملارىغا قارشى كۈرەش ئاچدى. عسيان ھەم ئامىمەنى قوراللاندىرشنى ياقلادى. لېنىن، ئىستوكھولمدە بولغان 4 نچى فرقە قورۇلتايىغا جونادى. قورۇلتايدا مېنشىۋىكلارنىڭ كوپچىلگى بولغانىغا قاراماسدان قويىداغى تەلەبلەرنى ياقلادى: 1) خەلقنى قوراللاندىرش؛ 2) بىرنچى دومادا ئىشتىراك ئېتمەسلك؛ 3) يېرلەرنى مللىلەشتىرش ھەم دېھقانلار كومىتەگە ياردام بېرش؛ 4) بۇرجۇۋازىيا فرقەلەرى بىلەن ئىتتىفاق بولۇشقا قارشىلق. لېنىن، كرانىشتاد ھەم ئىسۋېئابورغ عسيانلارىغا ياردام بېردى.

1907
لېنىن، ئىنقلاب تولقۇنلارى كوتەرىلە باشلاش بىلەن رەسمى ئمكانىيەتدەن فايدالانش تەرەفىنى ئالب چقدى. ھەم لوندوندا بولغان 5 نچى فرقە قورۇلتايىدا (بالشېۋىكلەر ئۇستىن چققان ئېدى) قويىداغى ئەھۋالاتنى ياقلادى: 1) حۇررىيەتپەرۋەر بۇرجۇۋازىياگە قارشى كۈرەش؛ 2) مەيدە بۇرجۇۋى ئىنقلابىچى ساتسىيالىستلەرگە قارشى كۈرەش؛ 3) بەعزى مېنشىۋىكلارنىڭ فكرىچە (ئەكسىلرود) فرقەنىڭ ئورنىنى باسماقچى بولغان ئىشچىلەر قورۇلتايىغا قارشىلق؛ 4) كەدېتلەر فرقەسى بىلەن كېلىشمەسكە قارشىلق؛ 5) كەسەبە ئىتتىفاقلارىغا مەعنەۋى رەھبەرلك قىلىش؛ 6) تەشۋىقات مەقسەدى بىلەن دومادان فايدالانش. لېنىن، II نچى بەينەلمىلەلنىڭ ئىشتۇتگەرد قونغىراسىدا، ئۇرۇش تەھلىكەسىگە قارشى كۈرەشش ھەم جاھانگرلك ئۇرۇشىنى ۋەتەنداشلق ئۇرۇشىغا ئەيلەندىرش توغرىسىدا تەكلىفلەر ئوتكەزدى.

1908
چار ھوكۈمەتى قاتتق چارلار بىلەن ئىشچىلەر ھەرەكەتىنى بەر ھەم بېرە باشلادى. فرقە ياشىرىن ئىشلەشكە كوچدى. لېنىن، ياشىرىن فرقە تەشكىلاتىنى ساقلاش ھالدا رەسمى ئمكانىيەتدەن فايدالانش تەرەفىدە بولدى. تۈگەتكۈچىلەرنىڭ ئوڭ ھەم سوللارىغا قارشى كۈرەش ئاچدى. ئوڭلەر، ياشىرىن تەشكىلاتنى يوقتب پادشاھ ئۇسۇل ئىدارەسىگە مۇۋافق ئىش يۈرتشكە چاقردىلار؛ سوللار رەسمى ئمكانىيەتدەن فايدالانشنى رەد قىلىش تەرەفىدە تۇردىلار. («ئاتزاۋىست»لەر، «ئۇلتىماتىست»لەر) لېنىن، پەرىژدە بولغان فرقە كەنفرەنسىيەسىدە ئىشتىراك ئېتدى. بۇندە لېنىن نىڭ تەسىراتى ئاستىدا مەيدە بۇرجۇۋازىيا ئاقملارىغا قارشى كۈرەشش توغرىسىدا قەرار قەبۇل قىلىندى. لېنىن، «ماتېرىيالىزم ھەم ئىمپىريئو كرىتىسىزم» دېگەن كىتابىنى يازدى. بۇندە ماخنىڭ ھەم باشقالارنىڭ قاراشلارىنى قاتتق تەنقىد قىلب، «ئىمپىريئو كرىتىسىزم» نى ئىدىيالىستلكنىڭ ھەر تۈرلى كورىنىشى، يەعنى تامىرى بىلەن «پاپاتۇشنى»نە مەزھەبىگە قوشۇلىشنى ئىسبات ئېتەدى.

1909
لېنىن، پەرىژدە بالشېۋىكلەر مەركەزىنىڭ كېڭەش مەجلىسىنى چاقردى. بۇ مەجلىسدە «ساتسىيال- دېموكرەت»كە رەھبەرلك سايلاندى. بۇ گەزىتە سەھىفەلەرىدە تۈگەتكۈچىلەرگە ھەم مېنشىۋىزم مەركەزىگە قارشى قەتئى كۈرەش يۈرگىزلدى. بۇ كېڭەش مەجلىسى كاپرى ئاتاسىدا تەشكىل قىلىنغان (ئاتزاۋىستلەر، ئالتىماتىستلەر ئۇزگۇچىلەر تامانىدان) فرقە مەكتەبى مەسئۇلىيەتىنى ئۇز ئۇستىگە ئالماسدان ئەساسەن شۇندەى مەكتەبنى پەرىژدە تەشكىل قىلىشقا قەرار قلدى.

1910
لېنىن، II نچى بەينەلمىلەلنىڭ 8 نچى قونغىراسىدا ئىشتىراك ئېتەدى. لېنىن، زىناۋىيېف، كامېنېف ھەم دومادا فرقەسىنىڭ ئەعزالارىنىڭ ئىشتىراكى بىلەن بولغان كېڭەش مەجلىسىدە فرقەلك مېنشىۋىك (پلىخانوف)لەر بىلەن «يولدۇز» گەزىتەسى چىقارش توغرىسىدا كېلىشش بولدى. گەزىتە يل ئاخىرىدا لېنىنگرەددە چىقا باشلادى. لېنىن ھەيئەت تەھرىرىيەگە رەھبەرلك قىلب تۇردى ھەم ھەر تۈرلى مەقالەلەر يازب تۇردى. بۇ چاقدا ئىشچىلەر ھەرەكەتىنىڭ باشلانغىچ كوتەرىلىشى كورلدى.

1911
لېنىن، پەرىژدە مەركەز قومنىڭ كېڭەش مەجلىسىنى چاقردى. بۇنگە سۈرگۈندەن قاچقان ئورتاق رىكوفنى ھەم چاقردى. مەجلىس، تۈگەتكۈچىلەردەن قەتئى سۈرەتدە ئايرلش ھەم يەڭگى مەركەز قوم تۈزش مەقسەدى بىلەن ئومومى فرقە كەنفرەنسىيەسى چاقىرش ئۈچۈن تەييارلقلارغا كرىشش كېرەك دېگەن قەرار چىقاردى. لېنىن، 1909 نچى يلدە بولغان كېڭەش مەجلىسى قەرارىنى بەجەرب، پەرىژگە ياقن لانژيۇم دېگەن جايدا فرقە مەكتەبى تۈزدى. بۇنىڭ تەلەبەلەرى روسىيەدەن يۇبارلغان ئىشچىلەر ئېدى. بۇ مەكتەبدە لېنىن، زىناۋىيېف، كامېنېف ھەم دوبار ۋە سىماشكى ئورتاقلار دەرس بېرب، كۈرەش تودەلەرى تەييارلادىلار.

1912
يەنۋەر ئايىدا پراگادا بۈتۈن روسىيە فرقە كەنفرەنسىيەسى بولدى. (ئىشتىراك قلغۇچىلارنىڭ بۈتۈنىسى دېگۈدەى بالشېۋىكلار) كەنفرەنسىيەنىڭ قەرارى: 1) تۈگەتكۈچىلەرنى فرقەدەن ھەيدەش ھەم قەتئى سۈرەتدە مېنشىۋىكلەردەن تەجرەلش؛ 2) ئىشچىلەر ھەرەكەتى ئۇسب كېلە ياتقان بىر شەرائىتدە كۈرەشكە قابىلىيەتلى مەھكەم فرقە تۈزشنىڭ لازىملىگى؛ 3) مېنشىۋىكلەرنىڭ كەسەبە ئىتتىفاقلارىغا قلغان تەسىراتلارىغا يول بېرمەسلك. لېنىن، مەركەز قومنىڭ ئەعزالىغىغا، مەركەز تەشكىلاتقا رەھبەرلىككە ھەم بەينەلمىلەل ساتسىيالىستلەر بيۇروسىغا ر. س. د. ئ. فرقەسىنىڭ ۋەكىلى بولب سايلاندى. روسىيەدە لېنىن نىڭ ياقن ئىشتىراكى بىلەن «پراۋدا» گەزىتەسى چىقا باشلادى.

1913
لېنىن، روسىيەگە ياقن بولغان گەلىتسىيەگە كېلب، فرقەنىڭ بۈتۈن ياشىرىن ئىشلەرىگە رەھبەرلك قلدى، «پراۋدا» دەگى مەقالەلەرىدەن تاشقارى، «مەعارف» جورنالىغا نەزەرى مەقالەلەر يازب تۇردى. لېنىن، مەيدە- بۇرجۇۋازىيا مېنشىۋىكلەرىنىڭ، «مللى- مەدەنى مۇختارىيەت»، «مللى- مۇلكى مۇختارىيەت»، شوعارلارىغا قارشى؛ «ئەجرەلشكە قەدەر مللەتلەر مۇستەقللىغى» دېگەن شوعارنى مەيدانغا ئاتدى. فرقە كۇچلەرىنى يىغش ھەم فرقەنىڭ بۈتۈن عامىمەۋى ئىشلەرى لېنىن نىڭ رەھبەرلىگى ئاستىدا بولدى.

1914
لېنىن، II نچى بەينەلمىلەل تامانىدان چاقىرلغان برۋسسېل كەنفرەنسىيەسىدە، مەركەز قومنى روسىيە س- د ئىشچىلەر فرقەسىنىڭ بىردەنبىر رەھبەرلك مەركەزى دېب تانىشنى ھەم مېنشىۋىكلەر مەركەزى بولغان تەشكىلات قومىتاسىنى يوق قىلىشنى تەلەب قلدى. جاھانگرلك ئۇرۇشنىڭ باشلانىشى. لېنىن گەلىتسىيەدە قاماقلاندان كېين، ئىسۋېجرەگە كېتب، تارمللەتچى- ساتسىيالىستلەر بىلەن كۈرەشدى. II نچى بەينەلمىلەل ئۇلدى، دېب ئىعلان قىلب، III نچى بەينەلمىلەلنى تۈزش ئۈچۈن كەمپانىيە ئاچدى. «ساتسىيال- دېموكرەت» نىڭ 33 نچى سانىدا لېنىن نىڭ تېزىسى ئەساس قىلىنب ئالنغان، روسىيە س- د ئىشچىلەر فرقەسى مەركەز قومنىڭ ئۇرۇش توغرىسىداغى مانىفېستى ئىعلان ئېتلدى.

1915
لېنىن، بېرندە بالشېۋىكلەرنىڭ چېت ئېل شوعبەلەرى كەنفرەنسىيەسىنى چاقردى. بۇ كەنفرەنسىيەدە جاھانگرلك ئۇرۇشنى ۋەتەنداشلق ئۇرۇشىغا ئەيلەندىرشنىڭ لازىملىغى ئىسبات ئېتلدى ھەم بۈتۈن دۇنيا ئىجتىماعى ئىنقلابى دەۋرىنىڭ باشلانغانىنى ئىعلان قىلىندى. لېنىن، ئىتاليا ساتسىيالىستلەرىنىڭ تەشەببۇسى بىلەن سىممېرۋالددا چاقىرلغان ئۇرۇشقا قارشى ساتسىيال- دېموكرەتلەر كەنفرەنسىيەسىدە سىممېرۋالد سوللار گۇرۇھى تەشكىل ئېتدى. بۇ گۇرۇھ II نچى بەينەلمىلەلدەن ئەجرەلشنى تەكلىف قلدى، ئۇرۇشقا قارشى ئۇرۇشقا دەعۋەت قلدى ھەم سىممېرۋالد كوپچىلىگىنىڭ يارىم يۈرەكلى تەكلىفلەرىگە قارشى كۈرەشدى.

1916
لېنىن، ئۇرۇشقا ھەم تارمللەتچى ساتسىيالىستلەرگە قارشى كۈرەشنى داۋام ئېتدردى. (كېنتال بەينەلخەلق كەنفرەنسىيەسى). روسىيە ھەم ئىسۋېچرە ساتسىيال- دېموكرەتلەرىنىڭ كېڭەش مەجلىسىدە ئىشچىلەر فرقەسىنىڭ ئۇرۇش توغرىسىداغى پراگرامماسىنى قايتادان كورب چىقش لازىملىگىنى ئىسبات ئېتەدى. «ئىمپىريالىزم- كەپىتالىزمنىڭ يەڭگى باسقىچى» دېگەن كىتابىنى يازب بىتردى. بۇندە كائۇتسكى، گىلفېردىنگ ۋە باشقالارنى تەنقىد قىلادى، كەپىتالىزمنىڭ چىرش دەۋرىگە كرگەنلىگىنى ئىسبات ئېتەدى. «ساتسىيال- دېموكرەت» مەجموعەسىدە مۇستەقل ياشلار تەشكىلاتى لازىملىگىنى يازدى.

1917
لېنىن، فېۋرەل- مەرت ئىنقلابىدا ئىسۋېچرەدە ئېدى. ئۇندەن بىر نچە ئورتاقلارى بىلەن روسىيەگە قايتدى. لېنىن «ئۇزاقدان مەكتۇب»دە روسىيە ئىنقلابىنىڭ رەۋىشىنى، ئۇندە فرقەنىڭ ۋەزىفەسىنى كورسەتب ئوتدى. لېنىنگرەدگە كېلىشى بىلەن مەشھۇر ئەپرېل تېزىسلەرىنى ئىعلان قلدى؛ بۇ تېزىسلەردە ۋاقتلى ھوكۈمەتكە ياردام قىلىش يولىنى تەنقىد قلدى ھەم «بۈتۈن ھوكۈمەت شورالارغا!» شوعارىنى مەيدانغا ئاتدى. ئىيول ۋاقىعەلەرىدەن كېين، لېنىن فينلەندىيەگە قاچب كېتدى ھەم فرقەنىڭ فەعالىيەتىنى ھوكۈمەتنى شورالارغا ئوتكەزش تامانىغا بۇرش ئىشىدە داۋام ئېتدى. «دەۋلەت ھەم ئىنقلاب» دېگەن كىتاب يازدى. بۇ كىتاب مەركسىزم ئەدەبىياتىغا قيمەتلى ساۋغادر. 23/X دە ۋاقتلى ھوكۈمەتنى ئۇشىرشكە دەعۋەت قىلب، بۈتۈن فرقە بىلەن برلكدە ئۇكتەبر ئۇزگەرىشىنى تەشكىل قلدى.

1918
لېنىن- كەمىسەرلەر شوراسىنىڭ رەئىسى. «ئۇچرېدىتېلنى سەبرەنىيە»نى تارقاتش توغرىسىدا ئۇز سوزىدە تۇردى. برېستدە سۇلح قىلىش ئۈچۈن كورەشب، ئىنقلابى ئۇرۇش تەرەفدارلارى- «سول» كەممۇنىستلەرنىڭ مەيدە بۇرجۇۋازىيا تەبىعەت ئېكەنلكلەرىنى ھەم تروتسكى تەرەفدارلارنىڭ نا تەعيىن مەۋقعەلەرىنى ئاچب سالدى. لېنىن يېرلەرنى ئىجتىماعىلەشدىرش توغرىسىدا قانۇن تۈزشدە ھەم كېين (ۋەتەنداشلار ئۇرۇشى جۇۋالب كېتكەن دەۋردە) سەناعەت ۋە ساۋدانىڭ مۇھم قسمىنى مللىلەشدىرش ھەم قشلاق كەمبەغەللەرى قومىتاسى تۈزشدە ياقندان ئىشتراك ئېتەدى. سول ئېسېرلەرنىڭ فتنەسى، 30/VIII ئوڭ ئېسېرلەر تامانىدان لېنىن نىڭ جانىغا قەسد، فرقە لېنىن نىڭ تەكلىفىگە بىنائەن ر. ك. ف. (ب) نامىنى ئالدى.

1919
لېنىن، ۋەتەنداشلق ئۇرۇشىدە كۈرەشكۈچىلەرنى جانلاندىردى. فرقە، كەسەبە ئىتتىفاقلارى، قوشۇن ھەم شورالار، ئەنچە قيمەتلك قۇربانلار بېرب، ئۇزلەرىنىڭ بۈتۈن كۇچلەرىنى، ئۇكتەبر ئىنقلابى غەلەبەسىنى ساقلاش يولىدا سەرف قلشقا كرشدىلەر. شۇندەى شەرائىتدە ھەم لېنىن بەينەلخەلق يوقسۇللارنىڭ ۋەزىفەلەرىنى يادىدان چقارمادى. لېنىن كەممۇنىستلەر بەينەلمىلەلىنى ئەساسلادى، بۇنىڭ بىرنچى قونغىراسى مەسكەۋدە ئوتدى. لېنىننىڭ ياقن ئىشتراكى بىلەن ر. ك. ف. (ب) نىڭ پراگرامماسى تۈزۈلب 8 نچى فرقە قورۇلتايىدا تەسدىق ئېتلدى. لېنىن، ئورتا دېھقاننى شورالار ھوكۈمەتى تامانىغا جەلب قىلىش لازىملىگىنى كورسەتب ئوتدى.

1920
ئاق گۇۋاردىيەلەرنىڭ قالدقلارىنى تۈگەتش داۋام ئېتەدى. پولشە بىلەن ئۇرۇش تۈگەگەندەن كېين، مەملەكەتكە جاھانگرلك ۋە ۋەتەنداشلق ئۇرۇشلەرى تامانىدان كېلتۈرلگەن يارەلەرنى ئۇزەتشكە كيرىشش لازم تاپلدى. لېنىن، ئىقتىسادى يۈكسەلش يوللارىنى ھەم كەسەبەلەر ئىتتىفاقىنىڭ ۋەزىفەلەرىنى بېلگىلەدى؛ ھەم ئۇنىڭ رولىنى «كەممۇنىزم مەكتەبى» دېب تەعبىر ئېتەدى. دېھقانلارنىڭ تاۋۇشلارىغا دىققەت بىلەن قۇلاق سالدى. چۇنكى، بەينەلخەلق ئىشچىلەر ھەرەكەتىنىڭ دەرەجەسى سېكىنلەشكەن برھالدا دېھقانلار بىلەن ئىتتىفاق بولىش، بىزدە ئىنقلابنىڭ غەلەبە قازانىشى ئۈچۈن لازم بولغان شەرائىت ئېدىر دېب سانادى. لېنىن: «كەممۇنىزمدە بالالار سولق كەسەلى» دېگەن رىسالە نەشر ئېتەدى. بۇندە كەممۇنىستلەر بەينەلمىلەلى شوعبەلەرىگە بىر نچە يىللك رەھبەرلك يوللارى بېردى.

1921
ر. ك. ف. (ب) نىڭ 7 نچى مەسكەۋ كەنفرەنسىيەسىدە ھەم 10 نچى قورۇلتايىدا لېنىن ئۇزىنىڭ نۇتقلارىدا يەڭگى ئىقتىسادى سىياسەتكە كوچشنىڭ كېرەكلىگىنى تېگىش تاپدى. بۇنگە ئەساس ئېتب، پرادرازۋېرستكەنى، ۋاد نالوگكە ئالمەشدىرش، مال ئەيلەنىشىگە ئېرك بېرش، مللىلەشدىرلگەن يىرك سەناعەتنى دەۋلەت قولىدا ساقلاب قالش ھەم دەۋلەت ساۋداسىنى تەرتىبكە سالش شەرائىتىدا مەيدە كارخانەلەرنى ئىجارەگە بېرش يوللارى بىلەن مەملەكەتنىڭ ئىشلەپ چىقارش كوچىنى تەمىن ئېتشكە ئمتيلىشنى ئالدى.

1922
لېنىن، 11 نچى فرقە قورۇلتايىدا يوقسۇللار بىلەن دېھقانلارنىڭ مەھكەم ئىتتىفاق بولشلارى لازىملىگىنى تەكرار كورسەتب ئوتدى. شۇنىڭ ئۈچۈن ئالگەرىگە ھەرەكەت قلغاندا، سېكىنلەيش ياخشىراق، چۇنكى، ئامىمە ھەم ئالدىنقى سەفدەگىلەر بىلەن برگە كېتە ئالسىن دېدى. كەممۇنىستلەر بەينەلمىلەلىنىڭ 4 نچى قونغىراسىدا: «روسىيە ئىنقلابىنىڭ 5 يىللىگى ھەم دۇنيا ئىنقلابىنىڭ ئالدىنغى ۋەزىفەلەرى» دېگەن مەۋزۇعدە سوزلەگەن نۇتقىدا: مەملەكەتىمىزنىڭ ئوتكەن يىللەردەگى مۇۋەففەقىيەتلەرگە ئېرشكەنلىگىنى كورسەتب ئوتب، كەممۇنىستلەر بەينەلمىلەلى باشقا شوعبەلەرىنىڭ ئەعمەلى يوللارى توغرىسىدا خولاسا ياسادى. لېنىن، تەشكىل قىلىنغان س. س. ر. ئ. نىڭ كەمىسەرلەر شوراسى ھەم مېھنەت مۇدافەعە شوراسىنىڭ رەئىسى.

1923
لېنىن، كەسەل ھالىدا ھەم شورا ئەپپاراتلەرىنى ياخشىلاشنىڭ يوللارىنى كورسەتدى. ئىشچى- دېھقانلار نەزارەتى ھەم مەركەز نەزارەت كەمىسيەسىنى باشقاتدان تۈزشنى تەكلىف قلدى. شورا مەملەكەتىدە كەپىرەتسىيەنىڭ ۋەزىفەلەرىنى كورسەتب، يوكسەلگەن تېخنىكە ئەساسىدا ئەھالىنى كەپىرەتىفلەشدىرش- ساتسىيالىزمنى قورش ئۈچۈن شەرائىتدر، دېدى.

1924
ۋ. ئ. ئۇليانوف- لېنىن، 21 نچى يەنۋەردە كېچكى ساعەت 6 ۋە 50 دەقىقەدە ۋەفات بولدى.

لېنىنىزم- بۈتۈن دۇنيا يوقسۇللارىنىڭ كۈرەش ھەم غەلەبە بايراغىدر.

لېنىنىزم- يوقسۇللار ئىنقلابىدا ئىشچى ھەم دېھقانلارنىڭ مەھكەم ئىتتىفاق بايراغىدر.

لېنىنىزم- مۇستەملەكە خەلقلارىنىڭ ئازادلق كۈرەشىدە يولچى يولدۇزدر.

لېنىنىزم- مەركسىزمنى مەيدە بۇرجۇۋازىيا كېلىشكۈچىلىكىگە بۇرشكە قارشى كۈرەش بايراغىدر.

لېنىن يوق، ئەمما لېنىنىزم بار.

«لېنىن بۇرچەگى» نەشرىياتى، مەسكەۋ، ۋارۋاركە ئىستاروگاستىننى دۋور، 78- 79 ئۆيدە. پىلاكات سان- 12.

На узбекском языке.

Главлит. № 69765 Книжная фабрика Центриздата Народов СССР. Москва, Шлюзовая наб., 162. Тираж 3000.